

Wör: 7

Folkets hus & föreningstid
Folkets hus

Föreningen för Folkets Hus och Park i Motala upa
Sjögatan 5
591 30 Motala

Byggnadsminnesförklaring av gamla Folkets Hus i Motala, Folkdansen 1,
f.d. stg 3137, Östermalmsgatan 104, Motala, Motala kommun, Östergötlands län

LÄNSSTYRELSENS BESLUT

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 3 kap 1 § lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. gamla Folkets Hus på fastigheten Folkdansen 1 i Motala för byggnadsminne. I samband härmed meddelar länsstyrelsen följande skyddsbestämmelser enligt 3 kap 2 § nämnda lag.

Skyddsbestämmelser

- 1) Byggnaden får inte rivas, flyttas, ej heller till sitt yttre byggas om, till eller på annat sätt förändras.
- 2) Ingrepp får inte göras i byggnadens stomme.
- 3) I byggnaden får inte göras ingrepp i eller ändring av ursprunglig rumsindelning.
- 4) Ingrepp får inte göras i fast inredning i de rum och utrymmen, som markerats med snedskraffering på planritning tillhörande detta beslut. Till fast inredning hör dörrar, fönster, läktare med läktarbarriär och gallerverk, höj- och sänkbar trävåg, kuliss, anslagstavla, lucköppningar till f.d. kassor, bröstpanel, kakelugn, ursprungliga dörrhandtag och ledstänger. Den för byggnaden specifika takkronan i stora salen bör inte bortföras från byggnaden.
- 5) Byggnaden skall vårdas och underhållas så att dess kulturhistoriska värde inte minskar. Vård och underhållsarbeten skall utföras med metoder och material som är anpassade till byggnadens egenart.
- 6) Det område, som utgör skyddsområde och som avgränsas med streckpricklinje på situationsplan tillhörande detta beslut, får inte utan Länsstyrelsens tillstånd ytterligare bebyggas eller på annat sätt förändras.

Om ändring av byggnadsminnet i strid mot meddelade skyddsföreskrifter kan anses påkallad av särskilda skäl, får länsstyrelsen enligt 3 kap 14 § lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. meddela tillstånd därtill.

Enligt 3 kap 21 § nämnda lag tillämpas detta beslut även om det överklagas.

Fastighetsunderhåll

Byggnaden skall ha ett ordinarie underhåll. Detta skall utföras med material och metoder som är anpassade till byggnadens egenart. Vid en kommande renovering bör man återgå till det ursprungliga materialet i stora salens tak och golv. Kulisserna på vinden bör omhändertagas snarast möjligt och ges en skyddad förvaring.

Redogörelse för ärendet

Kursdeltagare i "Motala Verkstads Cirkeln" i Nykterhetsrörelsens Bildningsverksamhet, N B V, Motala har ansökt hos Länsstyrelsen om att få frågan om byggnadsminnesförklaring av gamla Folkets Hus i Motala prövad. Företrädare för intresseföreningen har varit Ingemar Antonsson, Dansby, Motala kommun, som avled 2004. Fastigheten Folkdansen 1 ägs av Föreningen för Folkets Hus och Park i Motala u p a.

Gamla Folkets Hus fastighet Folkdansen 1 har beteckningen Q samt skyddsbestämmelser och rivningsförbud i detaljplan nr 498, som antogs av dåvarande Stadsbyggnadsnämnden 1996-12-11 och vann laga kraft 1997-01-02. I öster gränsar fastigheten till Innerstaden 1:243 och 1:247, fd stg 3191 och 3172, som i stadsplanen har beteckningen park eller plantering.

Länsstyrelsen har remitterat förslaget om byggnadsminnesförklaring med skyddsbestämmelser till Er, Riksantikvarieämbetet, Östergötlands länsmuseum samt Bygglövenheten och Bildningsnämndens fritids- och kulturutskott inom Motala kommun. Samtliga har tillstyrkt förslaget om byggnadsminnesförklaring och skyddsbestämmelser.

MOTIVERING TILL BYGGNADSMINNESFÖRKLARING

Bakgrund

Motala gamla Folkets Hus uppfördes 1907 efter ritningar av ingenjör Lars Kolmodin, Motala. Byggherre var Föreningen Folkets Hus vid Motala Verkstad u.p.a, som hade bildats 1905. Tanken på ett Folkets hus väcktes av Motala arbetarkommun redan under de sista åren av 1800-talet. År 1899 bildades en förvaltningskommitté. Genom försäljning av andelar i den kommande byggnaden insamlades medel och 1900 lämnade kommittén över till Folkets Hus fonden Motala, Motala Verkstad. Tomtfrågan var komplicerad. År 1904 införskaffas en tomt inom Duvedalsområdet via en privatperson, som lyckades köpa marken av staten som ägde den och som inte ville sälja till Folkets Hus fonden. Bygghetsverksamheten var kostsam och krävde mycket frivilligt arbete av medlemmarna.

Föreningen tog även lån för att finansiera bygget. År 1911 startade Folkets Hus bibliotek som senare kom att anslutas till Arbetarnas Bildningsförbund. Verksamheten i huset var omfattande och bestod förutom av fackliga möten och föreningsverksamhet av bl.a. filmvisning, folkhögskolekurser, övningsverksamhet för musikgrupper och amatörteater. Basarer och danser ordnades för att stärka föreningarnas ekonomi. Huset stod till att börja med omålat utvändigt. År 1916 målades det gult med snickerier i vitt. Den nuvarande färgsättningen i gult och rött torde kunna härledas till 1920-30-talet. Till byggnaden hörde ursprungligen ett uthus med avträden. Byggnaden övertogs 1954 av Arbetarnas byggnadsförening. Under åren har större och mindre renoveringar genomförts. Isolering av golv och innertak har gjorts, nytt värmesystem och toaletter har installerats och nytt golv har lagts in i stora salen. År 1980 målades byggnaden och 2006 genomfördes en utvändigt restaurering med ommålning och nytt plåttak.

Folkets Hus är byggt i träkonstruktion av stående plank. Det är byggt i två våningar. Taket är ett valmat brutet sadeltak, som täcks av gråmålad plåt med bandtäckning på det övre fallet och diagonalställda små plåtar på det nedre. Fasaden har ljusgul liggande fasspantpanel med en rik och ovanligt utformad snickeridekor i jugendstil, målade i rött. Byggnaden har åtta portar utformade som dubbla fyllningsdörrar med småspröjsat fönsterparti. Byggnadens fönster har mitt- och tvärpost alternativt enbart tvärpost och är rödmålade. Huvudentrén är förlagd till norra gaveln. Ovan entrén finns texten FOLKETS HUS 1907. På norra gaveln och västra långsidan finns balkonger, vilka bärs upp av träpelare. Utmed västra långsidan finns en veranda. Byggnaden vilar på en granitsockel och har cementtrappor. Södra delen av byggnaden har källare med pannrum, som idag inrymmer en modern värmelanläggning.

Byggnaden har en för Folkets husen karakteristisk planlösning med tre salar; en stor samlingsal benämnd A-salen, en mindre sal, B-salen, som också kan användas som scen, och C-salen, som bl.a. har inrymt bibliotek. Bottenvåningen rymmer en vestibul där två trappor leder till övanvåningen, en foajé, ett kök och föreningsrum. Den ursprungliga vaktmästarbostaden är idag omgjord till studierum. A- och B-salen kan åtskiljas genom höj- och sänkbar trävägg. På B-salens ena vägg hänger en kuliss med naturmotiv. Den är signerad Törner 1910. Stora salen har pelarburna läktare på tre sidor. Läktargolvet har en svag lutning och på läktaren fanns ursprungligen fasta bänkar. På övanvåningen finns C-salen, som idag är delad i två föreningsrum, samt två ytterligare föreningsrum. Husets äldre invändiga trappor är utförda i konststen. Till byggnadens ursprungliga inredning hör dörrar, fönster, läktare med läktarbarriär och gallerverk, anslagstavla, lucköppningar till f.d. kassor, bröstpanel i spontad panel, kakelugn, ursprungliga dörrhandtag och ledstänger. Ovanför dörrarna i vestibulen finns spröjsade överljus. Stora salen är målade i ljusgult och ljusrött. Vestibulen, foajén och trapphuset är målade i ljusgult med blågröna snickerier och brunröda dörrar med ådringsmålning. En stor metalljuskrona i jugendstil hänger i stora salen. Under senare år har utrymmen med toaletter tillkommit.

Kulturhistoriskt värde

Gamla Folkets Hus i Motala är en av landets äldsta, autentiska Folkets hus-byggnader. Den används fortfarande som samlingsal och för föreningsverksamhet och har därmed

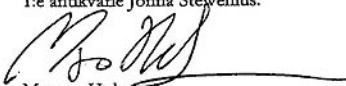
en obruten tradition sedan byggnadstiden 1907. Byggnaden kan genom sin storlek och utformning ses som ett uttryck för den tidiga arbetarrörelsens starka ställning i Motala. Byggnaden uppvisar såväl utvändigt som invändigt en säregen och välbevarad utformning i jugendstil. Ett utmärkande drag för de tidiga Folkets hus-byggnaderna är de panelklädda väggarna, såväl ut- som invändigt, vilka ofta har en konstfullt utformad snickeridekor. I Motala gamla Folkets Hus är detta utfört med stor medvetenhet och på ett sätt som klart skiljer ut byggnaden från övrig bebyggelse. Invändigt är den ursprungliga planlösningen med tre salar av olika storlek, vestibul och foajé bevarad.

Motala gamla Folkets Hus har genom sin autenticitet, sin funktion och sin originella utformning mycket att berätta om sin tid och är genom sitt kulturhistoriska värde synnerligen märklig.

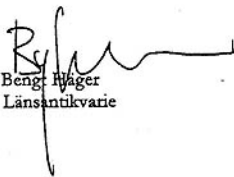
Hur man överklagar

Se bilaga, formulär 131, länsrätten

I den slutliga handläggningen av detta ärende har förutom föredraganden deltagit chefsjurist Kristina Samuelsson, samhällsbyggnadsdirektör Elisabet Weber och 1:e antikvarie Jonna Stewénus.

Magnus Holgersson
Länsråd

Bengt Wäger
Länsantikvarie

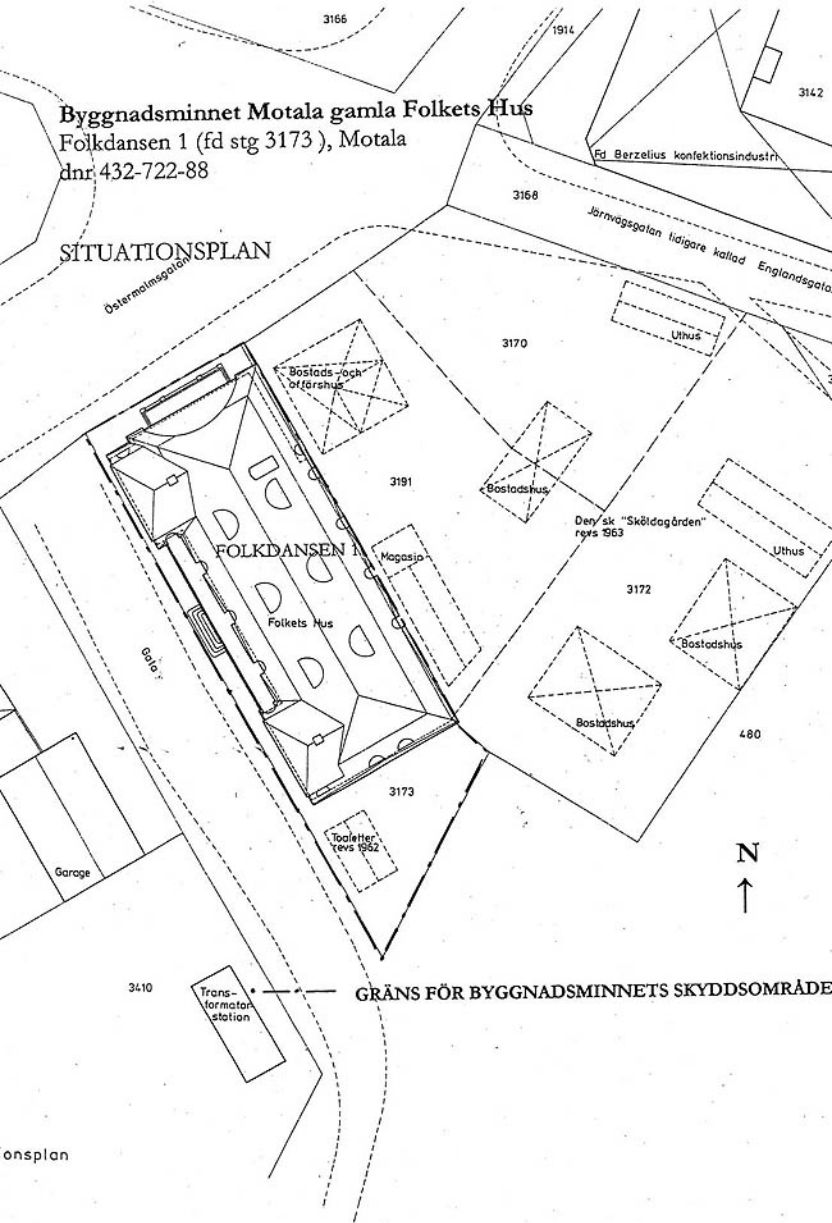
Bilagor:
Situationsplan
Planritningar

Kopia till:

Arbetarnas Byggnadsförening u.p.a.
IF Metall, Olof Palmes gata 11, 111 37 Stockholm
Riksantikvarieämbetet ✓
Plan- och miljönämnden, Motala kommun
Lantmäterimyndigheten, Motala kommun
Nykterhetsrörelsens bildningsverksamhet, NVB, Poppelgatan 6, 591 35 Motala
Östergötlands länsmuseum
Nordiska museet
Arkitekturmuseet
Rättsenheten
Kultur- och samhällsbyggnadsenheten
BM-arkivet

Byggnadsminnet Motala gamla Folkets Hus
Folkdansen 1 (fd stg 3173), Motala
dnr. 432-722-88

SITUATIONSPLAN

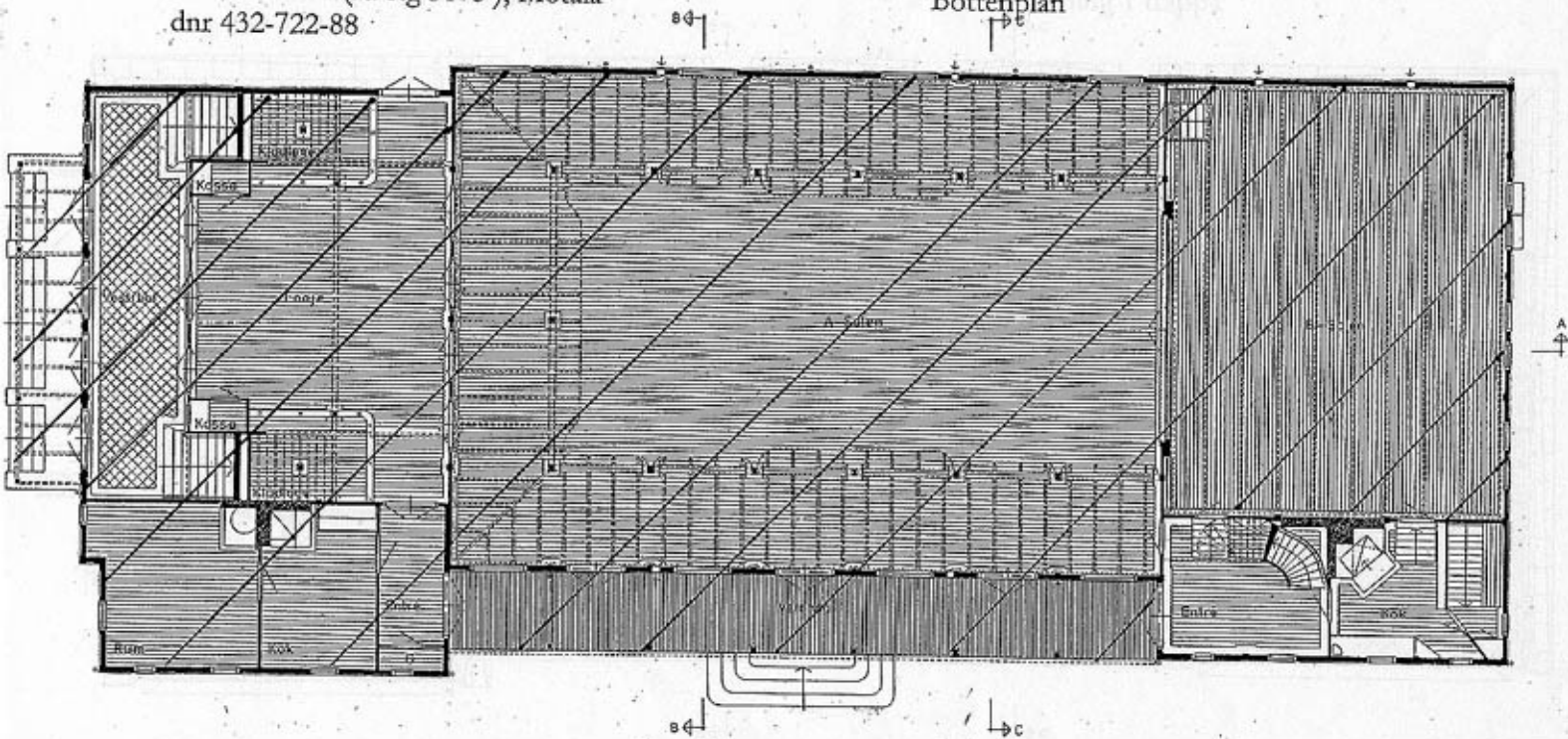

GRÄNS FÖR BYGGNADSMINNETS SKYDDSRÅDE

onsplan

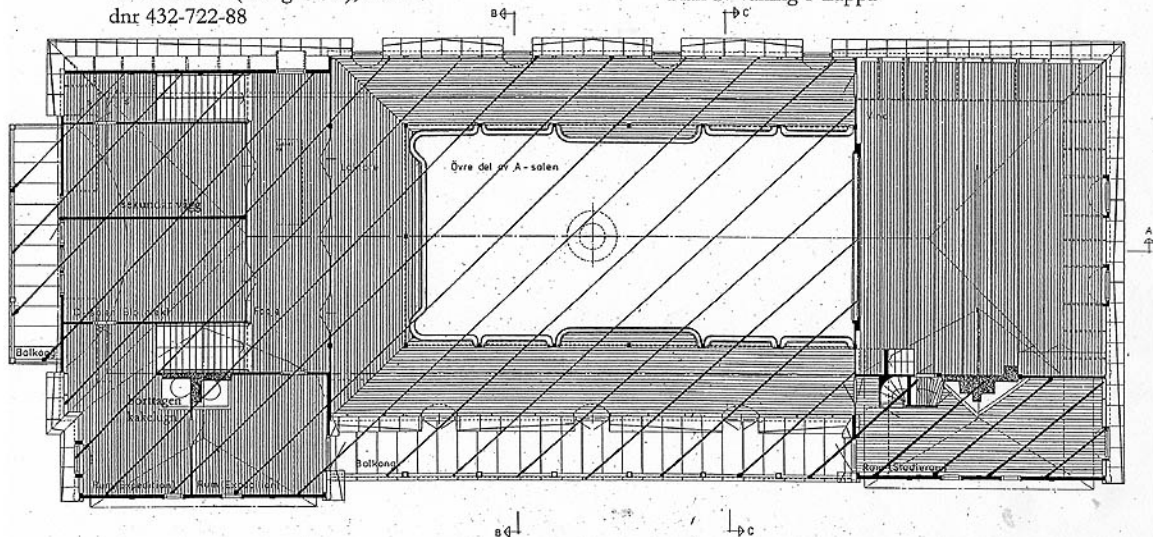
Byggnadsminnet Motala gamla Folkets Hus
Folkdansen 1 (fd stg 3173), Motala
dnr 432-722-88

PLANRITNING
Bottenplan

Byggnadsminnet Motala gamla Folkets Hus
Folkdansen 1 (fd stg 3173), Motala
dnr 432-722-88

PLANRITNING
Plan av våning 1 trappa

Plan av våningen 1 trappa

Stg 3173, lomt England nr 1, MOTALA
FOLKETS HUS
Uppmåtningsritning

Motala i utgåvan 1976
Knutson